

HRVATSKA RIJEČ

Predplatna cijena: na godinu K 12. — Za po godinu K 6. — Za Šibenik na godinu donošanjem u kuću K 12. — Za inozemstvo na godinu K 12. — Pojedini broj 10 para. — Plativo i utuživo u Šibeniku.

Izlazi sriedom i subotom

Uredništvo, uprava i Tiskara lista nalazi se u ulici Bazilike sv. Jakova. — Oglasi tiskaju se po 16 para peti redak ili po pogodbi. — Priobčena pisma i zahvale tiskaju se po 20 para po peti redak. — Netražirana pisma ne primaju se. — Rukopisi se ne vraćaju.

Sabor u Zagrebu.

Kraljevim reskriptom odgođen je na nezajedljivo vrijeme hrv. sabor u Zagrebu. Nakon nešto više od mjesec dana zasjedanja tamošnje zastupstvo poslano je „na odmor“. Bez ikakvog daljnjeg komentiranja, a samo u svrhu da osvijetlimo „ustavnost“ današnjem režimu, naglašavamo, da po stariim ustavnim običajima nije sabor odgođen po predsjedniku, čim se uključuje pravo, da dvadeset zastupnika ponovno sazovu sabor, nego je to učinjeno kraljevim reskriptom, usljed česa se samo ponovnim reskriptom sabor može opet sastati.

Dakle, novi sabor se može sastati samo kad uzhitju Madjari. A Hrvati tražili ili ne tražili sazova, podupuno je svjedeno. A ipak od zadnjih izbora 1908. sada je za prvi put saborisao i imao bi dosta toga da obavi.

Za dugo vrijeme nedjelovanja sabora otvorile se u upravi zemlje mnoge pukotine, kroz koje je virio nered i sila. Bilo je made, ili bolje, narod je imao prava očekivati, da će ovo zasjedanje nadoknaditi i izpuniti sve praznine, koje je javni život u Banovini u sebi osjećao. Kao uvijek, tako je i ovog puta moralo naći razočaranje, bilo hrvatski „kruh svagdanji“. Riedko kada je taj neravnatelj i neplodnijeg saborisanja. Opozicija je sve svoje sile trošila u međusobnom svadjanju i pogrdjivanju, miješta da zdušno vrši svoju zadaću stroge kontrole.

Većina je taj odnošaj izmedju, opozicionallaca izrabijvala najpripravne i najšire te provlačila kroz sjednice i glasovanja sve ono što je htjela. Bez vodje, a i bez vladine dozvole, da nešto pametna i po zemlju korisna radi, upotrebljavala je sve svoje energije u neozbiljnim razpravama, kojima je bila svrha, da dru. Tomašiću dadu zgodu, kako bi što više i što osjetljivije razvio svoje sposobnosti kritičtela, koje je tako liepio naučio od svog učitelja Khuenaa.

Izm toga većina se je zabavljala i tim, da vrši svakojake, nasilja nad manjinom, a medju ovima nije najmanje bilo izključenje zastupnika iz saborskih sjednica. Koalicija je sa najvećom spremnošću sledila i vršila nig bana, koji je ponovno uzkrisio stare dane, kada je ban figurativno, budi rečeno stupao u sabor bicem u ruci. Od nazovimo ga tako, pozitivnog rada sabora, dadu se odvojili samo dvie stvari; primitak izborne reforme i izbor delegata stipendista u zaj. sabor u Peštu. Ove dvie stvari, kojima se je imala izpoljiti radna sposobnost većine, najviše su i dopriniele, da u još jasnijim i nedvoumijim crtama orišu mladmoadjarstvo današnje koalicionačke većine. Izborna reforma je dokaz u kojem znaku koalicijska vlada, protuhrvatska je, natražnjaka, te sastavljena podupuno po izbornom redu, koji sad vlada kod Magjara, a proti kojemu se svi tamošnji pošten elementi bore.

Što se tiče izbora u delegaciju, dovoljno je, a da iztaknemo podupuno pomanjkanje osjetljivosti i ponosa kod koalicijske, da ustanovimo, da su se u onaj 43 delegata sama sebe birala: jedan drugome glasovao je 8000 K. godišnjeg stipendijaa.

Za izbornu reformu vriedi još nešto nadodati. Njezina sudbina još je uvijek problematična, a po današnju vladu i njezinu većinu najstranotnije je to, što će ona proći prije kroz reviziju Khuenovog ministarstva, čijem je vieću ban Tomašić podnio ovo dana na cenzuru, a tek onda će biti upućena kralju da dobije sankciju.

U svojoj ukupnosti današnja većina se je posvena povrnila na istare staze, koje je utrla magjaronška Khuenova narodna stranka. Koalicijska donomic počinjati takovih stvari, koje su najsvavršeniji plagijat pojedinih djela većinjenih od starih magjaronaa. Ban Tomašić oponaša u svemu taktiku svog učitelja Khuenaa, pak čak i time, što radi oko ostvarenja mamelečke grupe, kakva je služila Khuenu, da uguši sva nastojanja poštenih i neodvisnih osjećajlikih elemenata. Te namjere otkriva i sam Supilo, koji je bez sumnje vrlo dobro upućen u sve tajne namjere „mjerodavnih“ krugova u Zagrebu. Supilo u svom listu govori o paktu koalicijske sa

Tomašićem i Khuenom te veli: „u kome paktu ima dosta srbskog egskluzivizma po maštri starog srbskog kluba“, koji grdnio prieti, da se je pomladio.“ Sve druge stranke u koalicii dragovoljno sekundiraju ovom Tomašićevom nastojanju, te se dosljedno same tvvrščuju u red protuhrvatskih stranaka.

Sve se ove zbiva pod naslovom „ustavne ere“. Kako su se pod nastovom „nove ere“ počinile razne gluposti, tako se sada pod naslovom „ustavne ere“ počinjaju brojna nasilja. Da je opozicija drugačije radila i postupala, mnogo toga nebi se bilo dogodilo ili barem ne tako lako. Ponašanje opozicije u saboru dokaziva, da ona nije znala za svoju zadaću. Dva tri zadnja dana kao da je progledala, ali to bijaše kasno.

ŠIBENIK, 28. svibnja.

Vlastiti krivotvoritelji i denuncijanti u glasilu za interese pozivaju tobože svjedoke, ne bi li bajagi mogli tužiti, a u stvari je, da smo mi svjedoke imenovali i pozvali gospodu, da tuže još odmah u početku. Nu oni jedni tužiti nemogu i nešinjaju, jer su sami javno priznali, da su krivotvorili svoje vlastito pismo.

Nu za tu gospodu soja Alačevića to ne znači ništa, nego da imadu bezočnosti još se ozivati . . . Ali da, to im je u naravi.

„Crvena Hrvatska“ po običaju uvijek zikom o zub, koji ju boli. Uprav nam ju je žao, nu radi nakupljenog gradiva danas joj nemožemo bol ublažiti. To ćemo učiniti dojuđućeg puta.

Zemaljsko gospodarsko vieće i kotarske zadruge.

Zaključkom zemaljskog gospodarskog vieća u Zadru, kojim se je obznanio poljodjeljski stahš široim ciele pokrajine da odsele neće nikomu biti podieljena kakova polafkica kod nabave gospodarskih potreština, ako isti nedokaže, da je članom Kotarske gospodarske zadruge dotičnog kotara, bilo se je nadati, da će Kotarske gospodarske zadruge uzkrasiti i ojačati i moralno i materijalno, te kao zakonite predstavnice poljodjeljskog stališa savjetom i tvornim radom podupomagati Zemaljsko gospodarsko Vieće, koje je pozvalo da promiče i unapređuje sve grane gospodarstva diljem ciele pokrajine.

Ali i te nade razpuluše se kao patuljice od sapuna, jer tadja Gospodarskog Vieća zapločila je protivnom strujom te prieti svaki čas da se razbije o hrid, poklopiv stabe kormilare u mišnim valovima bezprimjernog svog i bezglavnog rada, koji je poljodjeljskom stališu ove izmucene zemlje više na štetu nego li na korist.

Pa jeli moguće da će rad Gospodarskog vieća biti beričetan po pokrajinu, kad isto Vieće gazu svoje odredbe te šalje odluke, koje jedna drugu pobijaju, tako da su upravu Kotarskih Zadruga često u isto nepriatika, kako da se izvuku iz škripca, u koje su stavljani po Zemaljskom Gospodarskom Vieću. Da se gospodarsko Vieće drži zakona nebi se dogodilo, da već preko godinu dana nedrže redovitu skupštinu, jer po članu 18. na tu redovitu skupštinu imaju pravo i predsjednici Kotarskih Gospodarskih Zadruga, a bome tu ima i neodvisnih ljudi, koji bi imali brka da zapitaju gopare od Gospodarskog Vieća da polože račune u svom djelovanju, a toga rek bi da se gospodari zemaljskog Gospodarskog consiliuma plaše kao solona mirisa od tamjana.

Da i gospodo Visokog Vieća, znali bi predsjednici Kotarskih Gospodarskih Zadruga i zastupnici društava po članu 17 pitati Vaa, zašto se ijekimi Kotarskim zadrugama nije odredilo toliko gumenih trakova, koliko su njihovi članovi na vrijeme uplatili. Trebalo bi polagati račune, zašto se gumeni trakovi dielili na sve strane i nečlanovima zadruge? zašto se, što nesluži na ugled jedne institucije kakovo je jedno zemaljsko gospodarsko Vieće, šalju računi za gumenie trake kove tobože kao da su odputovali a tamo nisu, prof ta guma je predata drugima i to još onim te nisu još ni bili članovi Zadruge? Šibensku

Zadruhu pak, Zadruhu koja je jedna od najviših zadruga u pokrajini su 1023 člana ruje nasamase na način koji pokazuje, da na Zemaljskom gospodarskom Vieću nesjede ozbiljni ljudi, već ljudi osorne čudi koji pokazuju jasno, da se u obće za gospodarstvo i za težaka ne brinu kao za lanjski snieg.

Uprava kotarske Gospodarske zadruge u Šibeniku držala se je točno oglasa Zemaljskog Gospodarskog Vieća koji glasi:

Gumije za navrćanje loze (Najbolja „Trissin“ gumija.) Gumenie vrpce (poveze) za navrćenje loze ne će se nikome davati badava (mukte). Samo članovi kotarskih gospodarskih zadruga uživati će osobiti popust, ako svoje naručbe obave putem zadruge i ako ova naručbi najmanje 5 kg. — Nabavna cijena za nečlanove kotarskih gospodarskih zadruga za 1 kg. gumenih vrpca jeste 30 K. dočim za članove jeste 18 K.

Kotarska gospodarska Zadruga pri naručivanju gume, imade nastojati, da njezini članovi plate unapried odnosi iznos za naručenu gumu, od koje pojedini član nemoze više od jednoga kilograma naručiti, a za isključivo vlastitu uporabu.

Poshtarina se imade podmiriti napose.

18/4	26.00	475.20
27/4	19.85	330.30
4/5	12.25	220.50
7/5	20.00	360.00
11/5	80.00	1440.00
Ukupno	Kg. 744.52	13398.36

Primitli smo od poslovnice:
dne 4/5 500.— kg. gume Trissin, 220.50
14/5 115.42 —
18/5 200.— najgore vrsti gume Viktorija
Ukupno K. 635.42

Daklen imade zadruge još primiti od poljodjeljskog vieća 109.10 kg. gume koja je plaćena i na koju imade usljed oglasa obielodanjenog po istome vieću pravo.

Upitali smo se kod uprave zadruge i doznali smo da je uprava nastojala kod Vieća na vrijeme za dobavu gume i da je u tu svrhu dosta listova napisala, brojajvila i gumu platala ali sve uzaludno.

Račune za tobože poslatu gumu je i zaista primila, ali gume ne, Začudno je, kamo se do vruga djelo ono 80 kg. gume za koju je poslovnica poslala dne 17/5 račun, jer Zadruga tu gumu nije primila. Kamo, na koju li stranu pošlo je ono 26.40 kg. gume za koju je također postat račun dne 23/4 samo što guma još do danas nije stiglo. Saznali smo također gdje ta guma svršila, nu za to nas nije briga, samo velimo da članovi Kotarske gospodarske zadruge u Šibeniku imadu na gumu, koju su platili pravo i to bar, isto pravo koliko i oni zadrugaši Prvić Sepurine, Vodica i Zatonaa, gdje dapače niti ne obstoje još zakonite Zadruge.

Ponovno kažemo, da svih tih nerada nebi bilo na poljodjeljskom Vieću da poslovnicom upravljaju ljudi kojima leži napredak poljodjeljskog stališa na srdcu, a otvoreno velimo, bude li poslovnica ovako i u napredak radila da bi stopt bolje bilo da Visoko c. k. namjestništvo preuzme poslovnicu i razdiobu državne subvencije opet u svoje ruke, za koju radotu se pokazalo da današnji upravitelji poslovnice nisu voljni da rade pa da i ono malo što rade, rade samo na štetu Kotarskih Gospodarskih Zadruga.

Za danas zaključujemo naš članak, nadom da će se gospoda na Gospodarskom Vieću prenut i ostaviti nedostojnih igara sa narodom, jer u protivnom slučaju biti ćemo prisiljeni udariti u druge diple, što zaista neće biti na čast gospodi pri gospodarskom Vieću.

Zimlir.

U zaštitu naših gradjevnih majstora i srodnih im obrtnika.

Šibenik, 24. svibnja. Zakonom od 5. veljače 1907. (D. Z. L. br. XVI) bilo je preinačeno i upodunjen obrtni pravnik, koji u svom §. 106. predvidja ustro-

jenje radničkih obrtnih zadruga. Pošto je i ovdje u Šibeniku broj tih obrtnih radnika već tolik, da se pitanje zadruge samo po sebi nameće, a u prvom redu za gradjevne majstore i srodne obrtnike, to je kotarska obrtna oblast na temelju citiranog paragrafa bila došla ovdje u Šibeniku do gotove odluke, da za ovakove obrtnike ustanovi potrebitu zadrugu.

Obznanom 10. svibnja t. g. br. 8870. c. k. kotarsko poglavarstvo htjelo je, da tu svoju odluku i ostvari, jer se u istoj doslovce veli slededeći članak . . .

„Na temelju §. 106. obrtnog pravilnika, ovo c. k. kotarsko poglavarstvo kao obrtna vlast. 1. molbe nakon saslušanja trgovačke i obrtničke komore u Zadru, nalazi da ustroji za drugu gradjevni i sa istima srodnih obrta, sa sjedištem u Šibeniku, kojoj pripadaju, kao članovi sve osobe, koje u političkom kotaru Šibeniku tjeraju obrt ovlaštenog graditelja, kučaa, zdenčara, zidara, klesara, tesara, dimnjačara, instalatora vode, plina i električnosti, kovača, bravaraa, limara, mehaničara, drvodjelaca, kipara, tapetara, ličilaca, bojadisara i brodograditelja.“

Skupština na koju će se zadruga ustrojiti obdržat će se u Šibeniku dne 22. o. m. j. u 10 sati pr. p. u mjestnom kazalištu sa sledjećim dnevnim redom: 1. Odobrenje zadrnog pravilnika, odnosno eventualno predlaganje željenih promjena; 2. Izbori predviđeni u pravilniku; 3. Zaključci o ustanovama, koje će se pripojiti zadrugi, osobito: a) o skupštini radnika; b) o poslodavanju radnje; c) o bolesničkoj blagajni i d) o razdieljenju sredstava (troškaa) za oživovljenje zadruge; 4. Eventualija.

Svaki obrtnik gorenavedenih grana ima pravo da prisustvuje ustrojbenoj skupštini uz prikaz ove obzname.

Od c. k. kot. poglavarstva. Rešetar, s. r. l.

Kako se vidi, namjera obrtne vlasti li molbe bila je dobra i išla je za tim, da i Šibenik dobio jednu nužnu i korisnu društveno-obrtnu ustanovu. Nego, baš u oči same ustrojbene skupštine, iznenada — kao iz neba pa u rebra — namjestništvo brzogovajno naređuje, da sa zvanja skupština bude obustavljena.

Pošto su pak pozivi bili razaslati, t. j. zanimanci obaviešteni i faktično pristupili, a zriedjed ovih i mnogi iz okolice, koji su za ovu svrhu imali i dangube i troška, to su oni na svom sastanku zatražili, da se podnese namjestništvo pismeno do znanja, kako je na njih neugodno djelovala ta nenadana i ničim obrazložena obustava skupštine, a u isto doba skupno sa svojim potpisima izjavije, da oni žele da se u Šibeniku osnuje za njih posebna zadruga, te da poniposte ne budu pripojeni kojoj drugoj zadrugi u drugom kojem kotaru.

Istu stvar svi pridoli jednodušno zapisnički izjavije kod obćinskog upraviteljsva, koje ih je za to naročito u obćinski uređ pozvalo, usljed tražbine trgovačko-obrtničke komore u Zadru.

Ovo je doviše ciele istinski tok ciele ove stvari. Iz navedenoga se vidi, da je trgovačko-obrtnička komora u Zadru bila prije sazava ove skupštine saslušana od c. k. kot. poglavarstva, vidi se, da se je c. k. kotarsko poglavarstvo odlučilo na sazov skupštine, kad je vidjelo da proti istoj ne obstoje više nikakva stvarna i formalna zapreka, vidi se, da je ista obrtna vlast. 1. molbe, uvaživ sve činjenice i okolnosti, obnašla ne samo shodnim, nego i nužnim, da se u Šibeniku ustroji zadruga gradjevni majstora i srodnih im obrtnika.

Kad tako stvar stoji, onda obustava skupštine sa strane namjestništva baš u zadnji čas, u oči same skupštine, mora da ima svoj povod u jednoj očituj podmlukoj maksinaciji, u rovanjenju onih, kojima takova zadruga u Šibeniku mora bit zakazna s kakovih drugotnih razloga. Poznavajući ljude i prilike, mi smo više nego sigurni, da se i ovdje pokušalo učiniti nešto proti Šibeniku, a zašto, je, odveć žalostno, što je namjestništvo palo na liepak rovarima, strančarima i neprjateljima Šibenika i njegovih interesa.

U Šibeniku izmedj gradjevni majstora i srodnih im obrtnika ima po koji talijanac, koji

bi valjda volio, da mu u ovakovoj zadrugi budu na upravi opet taljanci i zato će bit ta malica, to 5 do 6 njih — i to pazi dobro — ovdje naseljenih i ovdje podkoženih, zatražili, da budu pripojeni kao članovi zadruge u Zadru, a trgovačka-obrtnička komora u Zadru, vjerna svojim tradicijama da ne daje nikome prednost nad Zadrom i da brižno uvijek zaštiti svaki taljanski zahtjev, pa makar taj bio na štetu ogromne većine hrvatske, — brže bolje se postarala, da ugoditi toj šovinističkoj malici i spremi prve obrtnoj vlasti prve molbe izjavila se sklonom ustrojenju ipitine zadruge, sada nasuprot poradila je sve tako, dok je namjestništvo navelo dotle, da naredi obustavljenje ustrojbene skupštine, savzane od c. k. kot. poglavarstva.

Da stvar još više zamrsi i zategne, obratila se i občini šibenskoj, tražeći od nje, da sve zanimanje u stvari sasluša i da se sama izjavi o shodnosti i potrebi takove zadruge, tražbina, koja je skoro suvišna bila, dapače smiješna, jer se unaprije može znati, da će koliko občina, toliko svaki na čovjek voljeti imati kod svoje kuće ono, što treba, mjesto da to traži i nađe u tuđoj. Učinjeno je sve to — opet velimo — da se stvar što više zategne, a da ne bude ipak napadno.

Ovakav postupak mora se doista javno žigosati, jer nelegalan, jer tjesnogrudan, jer dokazuje, da ljudi na trgovačko-obrtničkoj komori u Zadru imaju prećih interesa, nego li su obrtni i trgovački interesi pučanstva u njezinom području.

Ne možemo pak pojmiti, kako je namjestništvo moglo odrediti spomenuto obustavljenje skupštine jednom, kad je c. k. kotarsko poglavarstvo nakon svih prethodnih koraka obratilo se ju sazove. Vidi se, da je nastojanje trgovačko-obrtničke komore u Zadru pošto tako daleko, da je čak i namjestništvu prikazala stvar sigurno u drugom liku, a namjestništvo svemu poverovalo. Ne znamo pak bi li se ovo bilo desilo, da se je radilo o kojem drugom gradu u pokrajini.

Ali što je ovog puta slabo, netaklično učinjeno sa strane namjestništva, a nedostojno i zazorno sa strane trg-obrtnice komore u Zadru, mi tražimo da bude odmah i popravljeno.

Šibenik je grad koji se razvija, grad koji napreduje osobito u industrijalnom pogledu, što mu svak u pokrajini i izvan pokrajine priznaje. Šibenik je grad, koji će sve to ljepše u buduću napredovati, jer ima zato sve uslove, koliko položaja, koliko prirodnih pomagala, toliko poduzetnosti njegovih stanovnika; Šibenik je grad, koji ima veliku, prostranu okolicu, u kojoj se također obrti razvijaju, pa se zato ne može i ne smije preko njega prolaziti. Šibenik ima pravo da bude uzet u obzir u svemu uporedo s drugim našim gradovima, a u industrijalnom pogledu pak najviše. U nazočnom pak slučaju, u slučaju ustrojenja zadruge gradjevni majstora i srednji im obrtnika Šibenik ima pravo neosporno, da je ima za se i za svoj politički kotar, u kojem ih majstora i obrtnika ima tolik broj, da im se ne može i ne smije zanijekati posebna zadruga.

Ne idemo dalje. Čekat ćemo da vidimo, kako će se stvar dalje razviti, spravi da uvijek podignemo svoj oštri prosvjed proti svakoj eventualnoj nepravici ili pristranosti.

— dis.

Političke vesti.

Češko-njemački pregovori, koje je austrijska vlada potakla, da u interesu carevinskog vieća i češkog sabora dođe do sporazuma, svakako će se povesti, jer se se češki radikali sklonili da pregovoriama prisustvuju, a tako isto i češki agrari, koji prije o tome nisu htjeli ni čuti.

Rusinsko sveučilište u Lavovu. Čini se da će konačno nastati kraj poljsko-rusinskom sporu radi lavovskoga sveučilišta. U rusinskom se krugovima nadaju, da će to sveučilišno pitanje biti riješeno budućih mjesec. Deset dosadašnjih rusinskih katedra na lavovskom sveučilištu ima biti temeljem za osnutak posebnog rusinskog sveučilišta, koje bi imalo započeti svoje djelovanje već ove jeseni.

Kritičan položaj u Bugarskoj. Nacionalistička agitacija protiv kralja Ferdinanda nije ostala ograničena, nego je prenesena u široke slojeve naroda. U skoro vrijeme imadu se u Bugarskoj očekivati važni događaji. Položaj Malinovog kabineta podpunoma je neodrživ.

Kretsko pitanje drži čitavu Tursku u nepetosti, osobito radi glasova, da je na tursko-grčkoj granici došlo do sukoba i što se šire glasovi, da će Bugarska provaliti u Tursku, ako Kreta bude anektirana Grčkoj. Osim toga javnost je zabrinuta radi neodlučnog držanja Rusije, koja još nije dala definitivni odgovor glede sporazuma o formi kretske autonomije, kako su je zamislile Francuzka, Italija i Englezka. Grčka

se oruža uzprkos oštrem opomena sa strane zaštitnih vlasti. Kako se čuje, porta je odlučila, da imenuje guvernerom Krete jednog neutralnog kneza. Turska misli, da će se moći spor tako riješiti glede otoka. — Turski listovi javljaju, da je ministar izvanjskih posala Rifaat paša dobio od engl. državnog tajnika Greya osiguranje, da će kretske pitanje biti riješeno prema željama Turske. Iz provincije se javlja, da se tamo još uvijek sazivaju skupštine za Kretu.

U Albaniji se povratio mir. Vrhovni zapovjednik Turgut Seefek paša brzojavlja, da stanovnici sela polažu oružje prije dolaska četa. Svuda vlada mir.

Naši dopisi.

Makarska.

Jedno ne liberalno rješenje.

Splitska „Sloboda“ i „Pučka Sloboda“ progovorili su o jednom rješenju makarskoga poglavarstva. Čovjek bi se nadao, da će ova dva lista prama svomu nazovu biti nešto viši i slobodumijni u prosudjivanju stvari. Radi se o pravu drugoga, radi se o potlačenju toga prava. U naravi je slobodumijna, da se diže i da brani i da pomaže braniti svoje pravo onomu, kome je to pravo ugroženo. Naprotiv, to Smodlakine „Slobode“ ne čine. One se ustaju na zator tuđega prava. Time ne služe onoj uzvišenoj ideji slobode. Njima samo rječ „sloboda“ služi za izvanjsku odoru, samo da prevare, da zajaše na vrat nevještu i neuku. Praktična sloboda demokrata, to je na prosto sloboda junca, koji bez razlike bude svakoga onoga, koji mu hoće da stane na put.

Predjimo na stvar. Evo o čemu se radi. Devet župnika franjevača i petnaest drugih franjevača iz raznih primorskih manastira, tražilo je izvrštenje u izborne listine, s razloga najjednostavnijega, jer ovi svih devet franjevača aktualni su župnici u Makarskoj Občini, a zakon izričito veli, da redovnicu aktivnoj župničkoj službi imadu pravo glasa. Ostali pako temeljni su svoje pravo, ako ne na ničemu drugomu, a to barem na ličnoj dohodarini. Jasna je dispozicija zakona, koja kaže: da svaki uživa pravo glasa, koji plaća ličnu dohodarinu.

Izborne imenice bile su na pretresanju občinskoga upraviteljstva. Na žalost većina upraviteljstva nije zadobila slobodumijem i pravičnošću. To se vidi i po tomu, što oni hoće, da ostanu na toj časti protiv volje velike većine vieća, a k tomu neće da ništa ređu. To su ljudi pokorni Petru Antičiču, a iz dopisa iz Makarske jasna je slika njegova, pa dosljedno i ovih ljudi.

Ovi dakle ljudi ustali su se, da zaniču pravo spomenutim redovnicim.

Nu mi na njih, ni na njihov sud nismo računali. Od njih se pravda i ne može očekivati. Ali čekali smo ju od onoga, koji je dužan pravdu krojiti, naime: od kotarskoga poglavarstva Makarske.

Smodlakina „Sloboda“ već i prije rješenja stala je pisati kako fratir župnici nemadu prava u ovoj občini, jer da nisu urođjenici. Malo poslije dobivamo rješenje poglavarstva. Začudno! Svi razlozi splitske „Slobode“ poprmljeni!

Evo ih.

Za župnika: da oni dobivaju zavičajno pravo u koliko su stalno namješteni; ali da se redovnici nemogu smatrati stalnim i dušobrižničkoj službi, jer po propisima njihovoga reda gvardijan samostana jest pravi župnik; da su oni samo zamjenici gvardijana; da mogu biti opozvani ili premješteni.

Za ostalih 15: da za pravo glasa treba imati kuću, ili zemljište, ili promet i da plaćaju upravni porez, ili plaćaju porez za koju mu drago imanja; da redovnici neimadu ništa; da je istina, da ovi franjevci plaćaju ličnu dohodarinu, da manastiri nebi dužni plaćati ju (pravna lica), ali jer bi država izgubila na tomu puno, stoga je određeno, da se plaća lična dohodarina i od manastira (svaka tvrdka) ako prihodi manastira razdijeljeni dolaze na glavu 1200 K; stoga premda su redovnici tomu podvrženi da oni time ne stiču građanskih prava, porez biva izplaćen sa strane manastira.

Ovo su razlozi kotarskoga poglavarstva makarskoga.

Protresimo malo ove razloge. Jesu li izpravni, osnovani?

Nisu. Mi se čudimo, da je jedna javna vlast, vlast koja treba da pravdu štiti i da zakon vrši, onakove zaključke mogla izvesti.

Državni zakon izričito veli, da redovnici župnici imadu pripadnost u ovoj občini, u kojoj služe. To je dosta. Na ovim rječima i na smislu toga paragrafa, moralo je makarsko poglavarstvo stvarati zaključke, a ne ulaziti u nekakovo neosnovano mudrova-

nje, da je tobože gvardijan parok, a župnici da su samo zamjenici njihovi. Gospoda rješitelji nisu zaista vješti u logici. Oni pripuštaju, da zakon daje pravo glasa redovnicim — župnicim, ali u rođenoj občini. Ali odakle su u rođenu občinu izisali? Kad zakon o njoj negovori, zašto bi govorilo poglavarstvo makarsko? Poglavarstvo nije nikakov zakonodavac. Ono je samo izvršitelj zakona, a to će reći: Službenik i izvršitelj nemože nešto nadodati zakonu, što zakonodavac nije dao.

Ali dopustimo, za čas makarskoga poglavarstva — naime: da se to razumi u rođnoj občini, prem se to kosi sa rječima i sa smislom zakona, ali onda poglavarstvo samo saboru protuslovi. Nije li ono reklo, da je pravi župnik gvardijan, a ne župnik-redovnik, koji obavlja dužnosti. Nu kada je gvardijan župnik, bili će on jednako pravi župnik i onda, kad je njegov redovnik — župnik namjesto njega i u rođenoj občini. Pa ako on nema prava glasa u ne rođenoj občini, jer je gvardijan župnik, dosljedno neće imati takov redovnik prava glasa ni u svojoj rođenoj občini, jer i tamo on ima svoga gvardijana, i tamo je njegov gvardijan župnik, kako veli poglavarstvo. Na temelju neosnovanih razloga moralo je poglavarstvo reći, da redovnici nemadu nigdje prava glasa. Tako bi bilo sebi mnogo dosljednije.

Ali ono slavno poglavarstvo nije toga moglo učiniti. Zakon postoji, a preko zakona nemože se lako preći. Stoga je ono našlo nekakovu rukavicu. Prikazalo se svietu, da je vršitelj zakona, a međuto nek nebude pravaškoj stranci toliko glasova! Jelte doktore Jozo, da je to velika liberalnost!

Neosnovan je razlog poglavarstva makarskoga, da redovnici župnici mogu u svako vrijeme biti opozvani od svojih starešina. Nu nek nam se prosti: ovdje se ne radi o mogućnosti opoziva dotičnoga redovnika, nego o zakonu. Kako govori zakon? Nek slavno makarsko poglavarstvo pogleda onaj §. Zar nisu i javni činovnici na dispoziciji svojih starešina, pa ipak imadu pravo glasa. No nam se dakle navodi mogućnost opoziva, kad to u tomu neodlučiva, nego slovo zakona — dotično: paragraf?

Nego, mi uzput pitamo: a zar nije župnik-redovnik opozivljiv i u svojoj rođenoj občini? Pa dobro. A zašto onda makarsko poglavarstvo priznaje pravo takovu redovniku u njegovoj rođenoj občini? Redovnik je i tu opozivljiv! Zaisita, mi ne razumimo kakovi to vode kriteriji makarsko poglavarstvo!

Pa suviše, rješenje makarskoga poglavarstva ne samo, da je povrieda zakona, nego i zakonodavca, jer hoće, da je zakonodavac nešto odredio, što nikada nemože biti — dosljedno: da je počinio jednu ludost, dajući pravo glasa onomu, koji nije sposoban za to pravo, jer je u svako vrijeme opozivljiv i jer on nije župnik nego njegov gvardijan. To je isto kao da mu je rekao: dajem ti pravo glasa, a znaj da to pravo faktično nemaš. A zar to nije rieči u vjetlar bacati? Zar to nije ludoriji počiniti?

Nu dali je tako? Rieči zakona o redovnicim župnicim stoji. Hoćemo li vjerovati, da je zakonodavac učinio jedan takov nesmisao, ili ćemo radje držati, da je taj nesmisao vladao kod makarskoga poglavarstva, koji je ujedno uvrieda ljuta zakonu i zakonodavcu?

Da rješenje makarskoga poglavarstva nije izpravno, vidi se i iz prakse političke vlasti baš u našoj Dalmaciji. Poglavarstva: sinjsko, imotsko, šibensko priznavala su, da zakon daje pravo redovniku župniku, pa-taman on ne bio urođjenik one občine.

Godine pak 1902. na utok drniških uduženih talijanaša i Srba proti redovnicim i župnicim, a neurođjenicim u ovoj občini, odgovorilo je kniškovo poglavarstvo, da oni imadu po zakonu pravo. Srbi i autonomaši utekli su se dalje. Ali mješovitvo poverjenstvo smatralo je rješenje kniškovo poglavarstva zakonitim, i priznalo redovnicim župnicim pravo, premda ne služuju u svojoj rođnoj občini.

Nu ne treba nam se zaličati, po Sinju, Kninu i Imotskomu. Imamo blizu ovdje baš makarsko poglavarstvo. U občini Gornjo-Primorskoj služuju župnici redovnici: fra Brne Brbić, David Brbić, Injacio Olujčić, Konrad Rudan, Stjepan Sulenta i Josip Vukša. Protiva njihovu pravu glasa bio je podignut utok, ali poglavarstvo makarsko odbilo je taj utok na 4. siečnja 1909. ovim rječima: Vidiv, da su (prijajući) redovnici na župničkoj službi i da su kao takovi po §. 1 občinskog izbornog pravilnika pripadnici občine gradačke, odbija se utok.

Dakle isto makarsko poglavarstvo prije godinu dana smatra redovnike župnike pripadnicim občine u kojoj služe, a sada pak godinu dana po istomu paragrafu nisu joj pripadnici župnici redovnici u makarskoj občini. Pitamo

ovo slavno poglavarstvo, odkada ta promjena u sudu, i to za makarsku občinu?

Ni razlozi zanikavanja glasa onaj petnaestorici zbog lične dohodarine nisu izpravni.

Po postojećim zakonim porezni ured dojavljuje poreznike. Na temelju tih izvještaja čine se izborne imenice. Niko, pa ni makarsko poglavarstvo nemože i nesimje promijenjivati činjenica uoficijoznih poreznog ureda, nego ih mora imati temeljem izbornoga aktivnoga prava pojedinca od poreznoga ureda ograničenoga. Makarski porezni ured izjavio je, da spomenuti redovnici plaćaju ličnu dohodarinu. A ipak makarskomu poglavarstvu ta izjava ne vriedi, jer veli redovnici su, a oni ništa ne posjeduju, nu za glas treba posjed li zanat. Ali kako onda plaćaju ličnu dohodarinu? Zašto je plaćaju? Zašto im je pitaju i zašto ih i robe do potrebe? Kaže nam poglavarstvo: potrebe su države. Bravo! Ovo je nešto po francuzki. Manastir mora pokrivati potrebe države! Nu kad bi to bilo, onda bi bila određena stalna taksa na svaki pojedini manastir, a ne na članove manastira. Nu to ne stoji. Zakon gleda osobu. Prihod manastira dieli se na osobe, i onda tek plaćaju dohodarinu. To i ono slavno poglavarstvo priznaje u besjedam prije iznešenim.

Kakvi su to dakle kriteriji, koji vode makarsko poglavarstvo? Jesu li izpravni? Odgovaraju li pravičnosti?

„Sloboda“ Smodlakina, kad bi imala pojma o slobodi, stidila bi se onih svojih rieči. Šinjo su natražne!

Gornje Primorje, 22. svibnja.

Laži ne pomažu.

Vodje demokratske stranke posve su se smeli. Po više su puta selim gornjo-primorskim obigrali, da ih velika većina naroda s dostojnim prezirom odbacuje. Primorac je uvidio, što su oni kroz toliko godina svoje tiranije jadnom puku učinili. To mu svjedoči občinski dug, koji još izplaćen nije; jasno govori Ivičevićeva zaklada; još su nam svjedoci jadne i nevoljne občinske uprave založena občinska dobra. Pa da takovi ljudi imadu srca, da opet biednom gornjo-primorskom puku na vrat zajaše!

Razglasuju, da je njihova pobjeda, ali to će tekar nedaleka budućnost pokazat. Pronose glas, da imadu na stotine i stotine izbornih punomoćnica. Samo im poručujemo, da nebi tkogod onkraj brave radi krivotvorenja križi ili podpisa. Znamo, da su oni u tom vještji. Neka kod njih stvar vodi mladi filozof, ali je kod nas vode ljudi od poštenja i praktični. Njihove umišljene punomoćnice nas ni najmanje ne plaše!

Tvorni napadaji. Petrove laži ni Nikina mudrost ne pomažu. Sad se je Petrova stranka latila drugih sredstava. Kad nisu mogli s lažim narod predobit, oni će to silom postignat. Po nekim selim pljana se ruđa skita — osobito svetkovinama — i svakom bezobrazno prieti. Na 22. o. mj. jednog su našeg, jer se za čas od svog društva udaljio, kao razbojnik iz zajeđe napali. Starija vlast ništa od prolića krvi, to se može da zahvali tizemnosti naših ljudi.

Ovo se dogodilo u Bristu, gdje je njihova umjetna većina. Da se hoćemo mi osvečivati, slabo bi prošao i tanji kraj izvukao i Brist i Gradac, ali svjetujemo naše ljude, da toga ne čine. Nek se uklanjaju od smutnje, jer će i oni uvrediti, s kojim danas vno zapovjeda, da su ludo učinili, kad su nas izazivali.

Prijetnje. Priete nam, da se ne ćemo usudit ni prikazat na izbore, jer da će nam znat ledja. Zagovarali smo, da se izbore obave u Zaostrogu, gdje nitko i nigda nije bio tvorno napadnut i gdje su se izbori 4 puta u podpunom redu obavili. Starija vlast nije htjela našoj opravdanoj molbi udovoljiti. Izbori su se i po zakonu morali obaviti u Zaostrogu, jer su se lani tamo vodili, a radi nekakvih formalnosti ukimuti. Premda se u Bristu ni pristojna kuća ne može da nadje i premda se izborna vojska nema gdje da razvije; premda su u naše izbornike i kamenja s kućnih prozora letila; premda nam i sada s vatrom i mačem priete, mi ćemo ipak uze sve to svi zajedno, složno ko braća i pravaši na izbore u Brist. Naše ljude već unaprije molimo i kunemo, da oni ne izazivlju ni najmanju prepirku. Ako nas protivna stranka nspade, branit ćemo se, a posliedice će naši prijatelji pobranat.

Pomirba. Pronose se glasovi, da će neki s našom strankom doći do pregovaranja. Vide, da su u manjini, pa nekim i ta napast dolazi, da se sporazumimo. Lani se sklopio nekakav žalostni kompromis. Oni su ga prvi zatražili, pa posli kroz svoje novinstvo, rasturili, da smo ih mi za to prvi zamolili. Prosta laž! Nije dično ni za naše ljude (pogriješili su u dobroj i plemenitoj namjeri) što su lanjske godine onaj nedostojan čin učinili. Ove pak go-

dine ne ćemo se dat zavarat. Hoćemo borbu, jer s neljanim ljudim ne smijemo imat nikakva dogovora.

Bračo, u borbu proti lažnim demokratim (jedina im „Sloboda“ služi kao stovarište kleveta i ocrnjivanja), koji pod plaštem svojih ličnih interesa hoće da unište pravaštvo i naše ljude, jer im ne dopuštamo, da se narodni novac u njihove sramotne svrhe troši. Pravaši, hoćemo borbu bez pomirbe! Pravaši.

IZ HRVATSKIH ZEMALJA.

Izborna borba na Rieci. Na Rieci se je razvila žestoka izborna borba za peštanski mandat. Talijanaši su se pociepalili te većina ih hoće dra. Mayländera, dok municipalna stranka ne će da se odluči, da bi zapustila Zanellu. U nedjelju je dr. Mayländer išao u neka mjesta riečke občine, gdje je izbornicima govorio i hrvatski, a kad se je u grad vratio bio je dočekan velikim ovacijama. Između njegovih pristasa i Zanellinih došlo je do okršaja batinama i kišobranima. Redarstvu je konačno uspjelo uzpostaviti mir.

Iz hrvatskog kazališta. Bivši upravitelj osječkog kazališta g. S. Tucić imenovan je tajnikom zagrebačkog zeml. kazališta. Kako je g. Tucić dramski pisac, a upućen u sve kazališne poslove, to je taj izbor vrlo zgodan. G. Tucić nastupa koncem ove sezone svoje mjesto. Četinsko je pozorište u pregovorima sa kaz. upravom glede gostovanja hrvatske drame na Cetinju. Gostovanje imalo bi biti koncem kolovoza za vrijeme jubileja kneza Nikole.

Nadvodjova Leopold Salvator u Zagrebu. Danas u 7 sati 18 časaka u jutro stigao je u Zagreb na južni kolodvor Nj. ces. i kr. Visost nadvodjova Leopold Salvator. Vojničkog dočeka tom prigodom nije bilo.

Izbor za drugu kuriju u Bosni i Hercegovini. Izabrani su „Zajedničari“ dr. Sunarić u Banjalući, trgovac Cvijetić u Tuzli, Kostić Gjebić-Marušić veleposjednik u Travniku i odvjetnik dr. Mazzi u Mostaru. „Katolička udruga“ pobjedila je u Sarajevu. Izabran je radnik Mrljić. Srbski kandidati su svi izabrani bez protukandidata, a isto tako je i muslimanska narodna organizacija pobjedila svuda osim u Dolnoj Tuzli, gdje će doći do užih izbora.

U prvom kuriji, kuriji inteligencije, izabrana su dva od „Udruge“ savj. Vancaš i tuzlanski odvjetnik Jankiewicz te dva od „Zajednice“ dr. Mandić i dr. Čabrajić. Prema tome ima u sve tri kurije „Zajednica“ 11, a „Udruga“ 5 zastupnika.

Burna sjednica odbora za kraljev doček u Sarajevu. Utorak na večer obdržavala se sjednica građanskog odbora, sastavljena od svih vjerojapovjestila, za doček kralja. Za sjednicu došlo je u dvorani više stotina muslimana, koji su zatražili, da istupe iz odbora članovi samostalne muslimanske organizacije dr. Hrasnica i Šapho, jer da je stranka kod izbora protiv stranci Arnatovića doživjela poraz. Arnatovići se popeo na stolicu, te izjavio, da i odbor za kraljev doček podpada pod narodnu volju. Na to su Arnatovićevi pristasa ostavili dvoranu. Na ulici je došlo do tučnjave, te je više osoba ranjeno.

Hrvatski djaci u Beču. Odaslantvo hrvatskih djaka bilo je danas kod hrvatskih zastupnika, te ih zatražilo, da se povodom aktiviranja talijanske pravne fakultete zauzmu za rješene reciprociteta zagrebačkog sveučilišta sa austrijskima. Laginja je izjavio, da Jugoslaveni i nadajmo stoji na stanovištu, da se talijanski sveučilište nema podići u Trstu. Što se tiče priznanja ispita hrvatskog sveučilišta u Austriji, to su hrvatski i slovenski zastupnici u prosincu kod vlade intervenirali, ali odluka još nije pala, jer se još nisu izjavili rektorati austrijskih sveučilišta. Laginja je upozorio djake, da ne bi priredjivali izakaza.

IZ GRADA I OKOLICE.

Tjelovo. Obhod Tjelova obavljen je u četvrtak oko 11 do podne po najkrašnjem vremenu i u potpunom redu. Obhod bio je ljepši no prošlih godina. Udarele su obje mjestne glazbe i vojnička fanfara.

Na telefonu zbiva se često da se osobito u podnevne sate mora dobiti čekati, dok ti se sa centrale odazovu. Poželjno je, da se to ne ponovi.

Broj lučkih peljara kod ovomjesejnog lučkog i zdravstvenog ureda u posljednje doba je nešto povišen, ali još ne za onoliko, koliko ih je za mjesto od potrebe. Grad se razvija, trgovina, obrt i promet napreduju, pa se hoće i u ovoj službi više ljudi.

O Halleyevu kometu. Daljni izvještaji g. J. Harvalika. Nakon što je repatica nena u Šibeniku bila dne 16. t. mj. u jutro najzajudni put poslie njezina najvećeg primaknuća k zemlji vidljiva, mogla se je tek dneva 20. t. mj.

skoro nakon zapada sunca u zvjezdu „Bika“ samo za malo časa opet vidjeti, pošto je odmah iza oblaka nestala. Rep nije bio vidljiv radi jake mjesečine. Dneva 21. t. mj. našao sam ju u 8¹/₄ sati večer u zvjezdu „Orion“ u blizini 8 (gama) „Blizanaca“ sa AR 6 h. 10 m. D+17¹/₂ 40' kao zvjezdu 1⁵/₆ veličine okruženu maglenom koproenom, koja je prama srcu imala podobu jasne lepeze, a na suprotnoj strani napravila rep podijeljen u dva krila, kojima se je samo početak mogao razabrati. Rep se nije mogao ponipošto vidjeti radi jakog mjeseca. U dalekozoru mogao sam vidjeti koprenu, a u ovoj jezgri, t. j. sama zvjezdu u vrlo lijepoj jasnoći. Okolo 9 sati izgubila se je repatica u tamnije obzora, pronozročene od vodenih para. Isti prizor opazio sam i narednog dana, kad sam je pomoću dalekozora našao u zvjezdu „Blizanaca“ sa AR 7 h. 3 m. D+15¹/₂ 14' malo časa iza 8 sati večer. Malo za tim mogao sam je vidjeti i prostim okom za vrijeme od jednog sata. Na 23. t. mj. mogao sam je vidjeti pod jednakim prilikama skoro nakon 8 sati. Slijedio sam komet dalekozorom sve do 10 h. 15 m. Sinoć opet u isto vrijeme mogao sam da je vidim, ali s tom razlikom, da se je rep uzprkos tome, što je baš jučer bio dan ušlapa, liepo razabirao do polprilici 30¹/₂ u dužini. Repatica je bila vidljiva do 10¹/₂ sati. Još ćemo je moći gledati dosta dobro za mjesec dana, a od 27. o. mj. svedj bolje, jer će mjesec izlaziti poslie nego ona zapadne. Komet će se svaki dan sve to više dizati k zenitu.

Liepa kiša pala je noćas pred zoru i razhladila zrak. Danas opet krasno vrijeme.

Upozorujemo naše čitatelje na oglas g. Gjüre Plančića zlatara iz Starograda te tu našu domaću tvrdku toplo preporučamo.

Pokrajinske vijesti.

Vjenčanje. Naš dobar prijatelj radišni Hrvat gosp. Frano Ženko Donadini, vjenčanje se 1. lipnja 1910. odličnom gospodijom, mladom slovenkom Pavlom Bajželj u Strazišće p. Kraji. Srdnačo čestitamo!

Pravo javnosti. Ministar za bogoštovje i nastavu grof Stürgkh udieho je privatnoj ženskoj trgovačkoj školi u Kotoru pravo javnosti.

Tri mjesta badava u lidži za dalmatinske činovnike. Na predlog zemaljske vlade za Bosnu i Hercegovinu, zajedničko je ministarstvo odredilo da se udieho badava i za ovu godinu tri mjesta u kupalištu lidži državnim činovnicima u području namješništva dalmatinskoga. Ta mjesta vriede za lipanj, kolovoz i rujanj, i to najviše za 3 sedmice.

Lupeži crkavā i dućanā pred sudom. Pred dubrovačkim sudom vodila se razprava protiv četvorice skitnica: Andre Olivetti-Andrišić pok. pok. Petra iz Dubrovnika, Aleksandra Žulića pok. Grgura iz Kotorā, Bara Kulika pok. Marina iz Dubrovnika i Antuna Cugliata Barlova iz Trsta. Obtuženi su, da u Dubrovniku u gluho doba noći provalili u više dućana i ukrali novac, što su našli u ladjicama, i da su provalili u franjevačku crkvu u Cavtatu i u župsku crkvu u Brsečinama kod Dubrovnika, te ukrali mnogo zlatnih skupocenih zadrživanja. Osudjena su prva dvojica zbog lupežina u crkavama i u dućanima na četiri godine teške tamnice, poštirene sa dva posla svake godine, a potomja dvojica zbog lupežina u dućanima na šest mjeseci teške tamnice, poštirene sa dva tvra lažanja. U isto ono doba bile su i u Splugu okradene dvie crkve, ali odnosno ovih lupežina na razpravi se nije moglo ništa ustanoviti.

Razne vijesti.

Proces protiv Hofrichtera je pred ratnim sudom započela. Ratni sud je sastavljen od 1 štopskog častuika, 2 satnika, 2 nadporučnika, 2 poručnika i jednog satnika auditora. Iza obavljenih formalnosti i položene prisage doveden je Hofrichter. Sudac ga upitao, imade li što prigovoriti obtužbi. Rkao je, da nema. Satnik auditor pročitao je zaključne predloge i napokon Hofrichterovo priznanje. Razprava je bila tajna, te je trajala do 6 sati na večer.

„Mittagszeitung“ piše, da se Hofrichter svakog jutra šeće dvorištem. On da se je zapustio u odjevanju, jer da čitav dan leži na krevetu i bućca kojekakove bezsmislice, ne bi li tako dao uvjerenje, da je šenu umom. I na prvi dan procesa, kad je malo preslušao, odgovarao je konfužno. Zadnje dane opetovano je pitao kazničkog stražara, u koju će kaznionu biti zatvoren. Obtuženi drži se svojih prvašnjih izkaza. Osuda možda da pukne danas ili početkom drugog tjedna.

Najraširenija knjiga. Najrašireniji knjigaa na svijetu je „Kinezi Alimanah“, koji se štampa u državnoj tiskari u Pekingu. Od te knjige štampa se osam milijuna primjeraka, koji se

šalju u provincije. Kinezi se tako interesuju za taj kalendar, i tako vjeruju u saobćenji savjete, što se u njemu nalaze, da od tih osam milijuna primjeraka nikad ni jedan ne bude vraćen tiskari. U cijelom zapadnom svijetu nema ni jedne knjige nikakve vrsti, koja bi ma i približno imala tako ogromnu nakladu.

Najmoderniji parlamentarizam u najzabavnijem dielu Afrike. U etnografskom odjelu britskog muzeja u Londonu izložio je E. Torday vrlo bogatu zbirku kućnog pribora primitivne umjetničke vriednosti, koju je prikupio taj učenjak u svojim znanstvenim istraživanjima u području srednjeg Konga. Istražilac je na izložbi tumačaje raznih predmeta popratio s nekim vrlo znamenitim opazkama. Za vrijeme svoga putovanja kroz najzabavnije krajeve svijeta bio je on dulje vremena gostom plemena Bašongo, koje obitava u srcu samoga Konga. Ovak čudnovati narod, koji strane putnike prima s najvećom gostoljubivošću, pokazuje dosta visoku civilizaciju. Država je upravljana parlamentarno. Oni imadu zakonom određeni sustav dviju komora: jedna, neka vrst velikaške kuće, sastoji se od šest muževa i dvie žene kraljevskog roda, a u zastupničkoj kući imade 120 muževa i 20 žena. Kad se pleme hoće da upusti u rat, potrebna je za to privola jedne žene iz velikaške kuće. Dozvola je dana, kad jedna žena iz velikaške kuće oko vrata omotanu tetivu skine i preda generalu. Svaki muškarac kod Bašonga imade samo jednu ženu i ona nije njegovom robljonom. Njegova je dužnost, da lovi, a žena da svojima pripravi hranu. Propusti li jedan od supruga svoje dužnosti, to se brak smatra razriješim. U muzeju je također izložen kip narodnog junaka toga naroda, velikog poglavice Shambe. Znameniti taj poglavica živio je god. 1600.; ali i danas ga jošie narod smatra mudracem i mnoge njegove rečenice idu od usta do usta, te se u narodu postale poslovice.

30 mrtvih i 50 ranjenih od razprsnuća kotla. Užasnom tužnjavom razprsnuo se dne 17. o. mj. sedam velikih kotlova tvornice limenih produkata u Cantonu u Ohio, ubivši 30 osoba i raniivši ih jedno pedesetak. Od ranjenih najmanje petorica ih je u pogubljeni života. Uzroci eksplozije su nepoznati, a od preživjelih nitko ne zna, da slučaj makar kako protumači. Jedan radnik kaže, da je čuo dvie odiejene eksplozije. Snaga eksplozije bila je strašna. Zgrada je odletjela u vis. Mnoge žrtve su tako strašno iznakažene, da ih ni najintimiji prijatelji ne mogu prepoznati. Nekoliko glava nadojše otrgnutih od trupla na poljima dvjesto i tristo metara udaljeno od mjesta nesreće. Druge ljudske komade pokupiše porazbacane po mjestima veoma udaljenim od tvornice. Pripovieda se, (nu kako je poznato, američkim reporterima mašta je veoma ugrijana) da je tielo jednog radnika bačeno preko neke kuće 200 metara dalje od mjesta nesreće i tielo je ušlo u kuću kroz jedan prozor, prešlo kao kakav meteorolit kroz dvie sobe i izašlo kroz protivni prozor razbivši na prozorna stakla. Jednu lješinu nadojše u perivoju 120 metara od tvornice, a drugih sedam lješina iznakažene nadojše gdje plivaju na površini malog jezera u daljini nekih 300 metara. „Za ljubav božju, ubijte me!“ vikao je neki radnik, kojem je ruka bila odkinuta od trupla i otrgnut velik komad tiela na boku. U času katastrofe radilo je u tvornici oko 100 osoba, od kojih samo jedan tučen njih nije ranjen. Oni se pridružie mnogim dobrovoljcima, koji dohitase na strašan tužanj eksplozije i junaci se dadose na posao spasavanja, da izvuku ranjene izpod ruševina, koje malo kasnije počеше gorjeti. Nu ipak je nadošim vatrogascima pošlo za rukom bez velikih poteškoćka ugušiti požar.

Hrvatsko kazalište.

U Splugu je hrvatsko kazalište pobralo same lovorike. Kroz ovo gostovanje naša je javnost imala prigode da se uvjeri, kako je preferana i nepravdana ona stroga i često puta nesmiljena kritika, kojom se susreću naše stvari. Oduševljenje, koje je ensemble hrv. kazališta u Splugu izazvalo, najboljim je dokazom o vriednosti istog.

U četvrtak na večer bila je u Splugu zadnja predstava. Konac predstave bio je okrunjen ovacijama, koje su se nastavljale i vani. Zaneseno građanstvo priredilo je umjetnicima bakljadu, a omladina, posred duge povorke, koja se je obatno nizala, nosila je u triumfu najbolje glumce umebesno kličući. Pred kavanom Troccoli odjevala se je narodna himna otkrivene glave, te su ovacije do u kasnu noć trajale. Umjetnici, kako nam sami pripoviedaju, ponili su iz Splugta najljepše uspomene.

Iz Splugta je umjetnicima stigao u Šibenik, liep broj brzojava, a od ovih donasamo nekoje: Splugt. — Viekom odjekivala hrvatska pjesma našim žalom; radjala majka hrvatska još

mnogo dičnih umjetnika. Bila nam hrv. opera na diku i ponos. Do vidova! — Omladina.

Splugt. — (Na g. S. Albina). Izvolite primiti vi te izručiti cijeloj družini izraz zahvalnosti grada Splugta na riedkomu umjetničkom užitku u prošloj sezoni, po kojoj nastaje narodna potreba, da se hrv. opera i u našim udomaci. — Načelnik dr. Mihaljević.

Splugt. — Primite još jednom naš bratski pozdrav. — Karlovac.

U petak u jutro prispjeli su članovi opere, što parobrodom što vlakom, u naš grad te su bili liepo dočekani.

Barun Trenk. Sinoćnja predstava ostavila je duboko utisak. Ono što su za našu dramu „Graničari“ to je za operetu „Barun Trenk“. Stari liepi dani iz naše prošlosti izbijaju nam pred oči sa svim svojim tipovima: Trenk, personifikacija šlenog, ali uvijek junackog i simpaticnog tipa hrv. velmože te Nikola i Marica prototipi našeg dobroćudnog, veselog, odanog, poštenog ali i poštenog seljaka. Kornelija Stecher, markiz Bouillabaisse, bar. Trautenberg i dvorski pjesnik Wurzbacher satira su onim dvorskog života, u kojemu među onim lutkama sa bielim naprašenim vlasuljama kao iz litice iztesani lik Trenkov i njegovih pandura pravi silan kontrast: zdravi i jedri element posred blazirane i izrošene evropske aristokracije.

Predstava sama prošla je vanredno uspjelo. Sile su sve na svom mjestu. G. Jasirzebski bio je dobar Trenk. U visokim notama glas mu kulminira. Gluma mu je dobra. Popularni g. Grund bio je sjajan Nikola, čiji je humor neizprip. Burni smiech, koji je svaki čas izazivao, ogđa mu je služili kao najrječitije odobranje. G. Polak uvijek krasna, uvijek zamamna, uvijek zvonka i sladka glasa. Još će dugom ana biti objubljena i ovacijama obasuta zagrebačka Polakica. Njezinoj komički Lidiji ne da se ništa nadodati. Gđjica Car nas je iznenadila. Kroz godinu dana ona je tako napredovala, da je dokazala nesumnjivih sposobnosti. Ona je stvorila nenaodknadiv Maricu: punu vjetrostni, dražestne nonšalancie, nepreslihenih kretnja, puna gracije i shvaćanja svoje uloge. Poneli smo utisak, da je ona zblija stečevina za operetu, a inače najsimpaticnija Marica, što će je ikad kod nas biti.

Drugi su bili svi na svom mjestu i više nego dobri. Scenerije liepe, a kostimi upravo bogati. Gosp. Srećko Albini, auktor „Trenka“, bio je više puta, kao i svi ostali glumci, ali on osobito, od oduševljenih gledalaca burno akklamiran. — Električna razsvjetla na bini izpod svake kritike.

Večeras dava se „Onjegin“, u kojemu će pored čuvene Šughove i Reissove pjevati i naš Vasković. Tako će Šibenik imat prigode da čuje ovog umjetnika, na kojega je upozorila svu našu javnost najprije „Hrv. Rieč“, i uvijek pratila njegove sjajne uspjehe u tudjni.

Hrvatska tiskara (Dr. Krstelj i dr.) Vlatnik, izdavalac i odgovorni urednik Josip Drezga.

Oglas.

Članovima Kotarske Gospodarske Zadruga na znanje.

Na zamolbu Uprave Kotarske Gospodarske Zadruga gg. zastupnici na carevničkom Vieću izposlovali su, da je visoko c. k. ministarstvo doznačilo ovoj zadrugi 130 kg. gumenih trakova uz obalnu cenu, te je zadruga primila danas brozajom slijedeće obaviesti:

Danas poslao 130 kilograma gume poštom list slijedi

Štrekelj
Drugi brozaj od tvorničara Trissin gume glasi u prevodu:

Usljed intervencije dvorskog savjetnika g. Portela te zastupnika Dr. Dulibica i Štrekelja danas odposlao 132 kg. gume.

Osterreicher.
Stoga se podpisata nada, da će guma stići u nedjelju tj. sutra u Šibenik.

Isto tako prispjelo je zadruci 10 bačava galicije englezke, te će ciena istoj ostati nepromienjena.

Od Uprave Kotarske Gospodarske Zadruga.
Tajnik
Ante Vendlar
Predsjednik
Dr. Krstelj

Velika zlatarija
GJURO PLANČIĆ
Filijalke: **Vis, Velaluka.**
Prodaje svakovršnih zlatnih i srebrnenih predmeta, ura od najboljih švicarskih tvornica. **Prima staro zlato i drago kamenje u promjenu.**
Cene bez utakmic.

Javna zahvala.

Rodbini, znancom, prijateljima, upravi „Rogozičkog skupa“ i svima koji nas se prigodom smrti našega ljubljeno

Josipa Lušića

na koji god način sjetit će i izkazivanim sa-
učestvom nastojat će umaniti ljutu našu bol,
budi ovim izražena naša najdublja za-
hvalnost.

Razevljena obitelj.

Natječaj.

Podpisana uprava „Hrvatskog Sokola“
u Šibeniku, raspisuje ovim natječaj na mjesto
učitelja za sokolsku četvu i za poćmladak,
vrstna u poučavanju redovnih i prostih so-
kolskih vježaba, kao što i vježbama na
gimnastičkim spravama.

Rok natječaja traje najdalje do 10.
lipnja o. g.

Natjecatelji treba da poznavaju hrvatski
jezik i da dokažu spremnost u gimnastici.

Potanjji uvjeti glede beriva imaju se
utanačiti posebno s ovom upravom.

U Šibeniku, 23. svibnja 1910.

Od uprave „Hrvatskog Sokola“.

Stariješina: V. Kulić. Tajnik:
Dr. L. Krstelj. V. Kulić. K. Novak.

„NUISOL“

od
Bergman-a i drug. u Tešnju n. L.
jest i ostaje prije kao i posle za čudo
nedostižno sredstvo za bojadisanje
kose i brade.

Na zahli se nalazi plava, smeđja
i crna boja. Jedna boca stoji K 2-50 u
drogueriji Vinča Vučića u Šibeniku.

Traži se mlađji radnik
urar. Obratiti se na: Eugenio
Pettoelo, Šibenik.

Zahtjevajte cijenike i prospekte!

Zecevi dobro ugojeni u težini od
15 kg. uz cieniu od 5 K
napried. Mlade životinje 1-50 K.

**Svjetiljke koje same plin
radjaju**, gore 80 puta jače od svieće.
Potrošak goriva 2 filira za sat. Ciena po-
čam od 7 K napried.

H. Schwab, Wien, Wimmergasse Nr. 1.

Prva parna tvornica
za bojadisanje, pranje i kemičko
čišćenje odjeta na suho

M. DOMIĆA

Split, br. 355.

Prinaju se odjeta za kemičko čišćenje kao:
obitna, urešna, za šetnju, kazalište i plesove.
Osim toga zastore, prostirače, rukavice od
kože itd., razumije se sve u cjelini čisti se sa

strojem „UNIVERSAL“.

Isto tako parno bojadisanje gore navedenih
predmeta.

Preporuča se svakome ovo zgodno i korisno
poduzeće.

Za Šibenik prima i predaje:

JULIO RAGANZINI

1. IX. Glavna ulica.

Veliko iznenadjenje!

Nikada više u životu ovake prilike.
600 komada samo
za 4-20 K.

Jedan fini pozlaćeni kotva sat s lancem
točno idući, (3 vreckovky), moderna gos-
podska kravat od svile, prsten sa imila-
cijom dragulja, 1 vrlo elegantna ženska dra-
guljasta garnitura, koja se sastoji: iz ovrta-
nika sa perlama, 2 narukvice s spatentova-
nim zatvorom, anuleti: 1 naušnice, 1 džep-
no ogledalo, 1 kožna novčarka, 1 par dug-
ma za manžete, 1 vrlo elegantan Album sa
najfinijim razglednicama sveta, 3 šaljive
stvari za obveselenje starih i mladih, 1 puno
praktičan ljubavni dopisivač za gospodu
i gospodje, 20 pisanih potreština i još
500 stvari nužnih za svakoga.

Sve ovo i sa satom, koji sam ovaj novac
vriedi, dobije se za 4-20. Šalje se putničkom
ili novac unapred, (ili u poštanskim mar-
kama), N. B. Pri naruci 2 paka dobiva se
badava još jedan izvrstan engleski brijački
nož. — Za neodgovarajuće novac se vraća.

Wiener Central-Versandhaus P. Lust, Krakau, 48.

Hotel „DINARA“

sa reštauracijom
Šibenik kod kazališta

preuzeo je podpisani, te ga pre-
uredio, obiskrivivši ga sasvim no-
vim pokućstvom i stolnim pri-
borom.

Kako je sada u njemu ure-
djeno, odgovara doista zahtjevima
grada, pa se podpisani nada, da
će od sada unapried ovaj hotel
postati najmilije svatitše ne samo
za mjesto, nego i za vanjski svijet,
tim više, što je u reštauraciji i
domaća kuhinja, uređena na način
koji posve zadovoljava.

Ciene su najumjerenije, a po-
sluga bez prigovora.

Preporučujuć se sa veleštio-
vanjem

Niko Blažević.

TVORNICA PAPIRNATIH VREĆICA

Čast mi je javiti p. n. občinstvu,
da sam objavljenu tvornicu pa-
pirnatih vrećica za irgovakuću po-
rabu otvorio, te je podupmo pre-
ma zahtjevu uredio, fine san u
stariju u najkraće vrijeme najveću
količinu vrećica izraditi. Vrećice
izradjuju se u svim veličinama i
u svim bojama. Pošto je ovo u
nas prvo i jedino domaće pod-
uzeće ovakove vrste, nadamo se
za stalno, da će mi gg. potrošači
povjeriti svoje cijenje naručbe,
koje će u potpunom redu i naj-
savjestnije izvršene biti.

Sa veleštovanjem
ANTE ZORIĆ
ŠIBENIK.

Hrvatska vjeresijska banka Podružnica Šibenik.

Dionička glavnic - -
- - - - K 1,000.000
Pričuvna zaklada i pritičci K 150.000.
CENTRALKA DUBROVNIK
Podružnica u SPLITU i ZADRU.

Bankovni odjel - - -
prima uložke na knjižice u konto ko-
rentu u ček prometu; eskomptuje
mjenice.
Obavlja inkaso, pohranjuje i upravlja
vriednine. Devize se preuzimlju naj-
kulantnije. Izplate na svim mjestima
tu i inozemstva obavljaju se brzo
i uz povoljne uvjete

Mjenjačnica - - -
kupuje i prodaje državne papire,
razeretnice, založnice, srečke, va-
lute, kupone. Prodaja srećaka na
obročno odplaćivanje. Osjeuranje
proti gubitku kod ždriebanja. Revi-
zija srećaka i vriednostnih papira
bezpлатno. Unovčenje kupona bez
odbitka.

Zalagaonica - - -
daje zajmове na ručne zaloge, zlatne
i srebrne predmete, drago kamenje
i t. d. uz najkulantnije uvjete.

Nikad više!

vanje liepe, mekane i nježne kože. Komad
droguerijama i irgovinama parfimerije itd.

ne promjenjujem sapun, od kada Bergmanov
„Steckenpferd Lilienseife“ (zaštini znak:
Konj na palici) od Bergmann-a i drug. u Tešnju
na Labi upotrebljujem, jer je taj sapun najupri-
visniji od svih medicinskih sapuna proti ko-
žnoj bolesti (sunčane pjege), kao i za pospješi-
niji stoji 80 filira, a dobiva se u svim ljekarnama,
droguerijama i irgovinama parfimerije itd.

Najbolji namjestaji snage
kao što:
**motori na plin (gas), benzin,
žestu, kameno ulje, surovo
ulje za obrtničke, poljodjel-
ske i električne namjestaje
snage.**

Namjestaje na mrvšati plin (Sauganlage)
prodaje

**Draždjanska
tvornica motora
na plin**
(A. G. Dresdener Gasmotoren-Fabrik:
Moritz Hille, Dresden)

**najveća specijalna tvornica
srednje Evrope.**

Izključivo glavno predstavništvo, kamo valja
upraviti sve upite:
**Kuća Gutenberg,
EMANUEL KRAUS.**
Tehnički bureau Trst, via Cecilia, 18.
Zahtjevasite cijenik bezpлатno i bez poštarine.
Dopisivanje hrvatski.

Važno za svakoga!

Gustav Marko
Trst

Podružnice:
Via Giulia br. 33.
Via Giulia br. 16.
Via Acquadotto br. 65.

Centrala: Via Giulia br. 20.
Tekući račun sa podružnicom Ljubljanske kreditne banke.

Veliko skladište stakala prostih, apaniranih i za ured.
Veliki izbor predmeta za ljekarne, drogerije, porculansko i zemljano
sudje, ocaokline, staklarije, svjetiljke itd.

Velike količice naročitih stvari u ocaoklini, porculani.
Ciene umjerenе koje se ne boje utakmice.
Na zahtjev šalju se cienići badava.
Dopisivanje u hrvatskom jeziku.

Pomenuta tvrdka, jedina svoje vrsti u Trstu, preporučuje se svim
našim trgovcima.

42. II. 10.

Pozor! Kod podružnice za Trst, Istru i Dalmaciju
ulica Galatti br. 14

Gospodarske sveze „Ljubljani“

može se dobiti uz najpovoljnije cienne i uvjete svakovrstnog dobrog i svježeg
živeža, brašna najglasovitijih mlinova, te krumpira, za i graha i umjetnih gnojiva.
Tvrdka je od novog ljeta uvela škont od 2% na svu robu bez razlike,
za fakture izplative kroz 30 dana, a to da olahkot trgovcima knjigovodstvo.
Podupirati Gospodarsku svezu, patrioćična je dužnost svakog našeg trgovca.
Cienike i uzorke šalje se badava na zahtjev.

Ravnatelj i vodič:
S. H. Škerl, Trst.
19. II. 10.